No. 1 3e JAARGANG JANUARI 1926

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: UIT EN VOOR DE PRAKTIJK: ABR. MEY EN JAMES POLAK; LITERATUUR: G. J. JACOBS EN J. KOSTER; BESLECHTE GESCHILLEN: Mr. A. E. J. NYSINGH; — UIT HET BUITENLAND: JAC. H. KRAMER — EFFICIËNTIE: L. POLAK

MEDEWERKERS: TH. ANDRIES, H. J. VAN ARKEL, PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. P. CROIN, Mr. P. J. DAM, E. VAN DIEN, TH. A DYRBYE Jr., W. H. ELLES, G. W. FRESE, Dr. W. J. HARTMANN, LEONARD JACOBS. S. KONIJN, R. KUIJPER, J. PAARDEKOOPER, PROF. Dr. N. J. POLAK, J. C. SPANGENBERG, J. E. SPINOSA CATTELA, J. F. STARKE, Dr. A. STERNHEIM, PROF. J. G. CH. VOLMER

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY | UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 26600 | TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGEGEVEN. - NADRUK IS GEOORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GENOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS. ABONNEMENT PER JAAR F 10 —, FRANCO PER POST F 10.24, BUITENLAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN JAARGANG

INHOUD

Van de Redactietafel	Blz.	1
Prof. J. G. de Jongh † door Prof. Dr. N. J. Polak	„	1
Rectificatie van J. J M. H. Nijst	„	2
Accountancy in de Vereenigde Staten van Amerika en in Nederland door G. P. J. Hogeweg	„	3
Internationaal Accountants-congres Amsterdam 1926	„	4
T. O. P. A.	„	6
Examenindrukken door S Konijn	„	8
Uit het Buitenland Red. Jac. H. Kramer. University Courses in Accounting — Staff Preparation and Editing of Reports (samenstelling en revisie van een rapport) — Internationaal Accountantscongres 1926 — Titels van diverse artikelen — 40-jarig bestaan Society of Incorporated Accountants and Auditors — Reportwriting	„	9
Vragenbus Controle onbezwaardheid onroerende goederen — Voorraadopneming en Verantwoordelijkheid	„	12
Uit en Voor de Praktijk Red. Abr. Mey en James Polak. Opgave No. 22, Afdeeling I (Verrekening zaagloon en afval in kostprijs	„	15
Boekbeoordeeling Hoofdlijnen der Staathuishoudkunde, van Mr. J. B. Cohen, door Prof. Mr. H. W. C. Bordewijk — Wet op Inkomstenbelasting 1924, van J. de Willigen, door A. Nierhoff	„	15
Ontvangen mededeelingen Bestuurders en nieuwe leden N. I. A.	„	16
Ontvangen boekwerken	„	16
Aan de abonné's	„	16

VAN DE REDACTIETAFEL

Tot ons leedwezen zag de heer *I. Roet Jzn.* zich genoodzaakt als redacteur der Rubriek „Efficiëntie" af te treden. Voor de voortreffelijke wijze, waarop hij aanvankelijk, vóór dat een langdurige ziekte hem verhinderde zijn arbeid voort te zetten, de rubriek heeft geleid en verzorgd, zeggen wij hem hartelijk dank. Het verheugt ons, dat de heer *Roet* als vast medewerker aan ons blad verbonden zal blijven.

Wij vonden den heer *L. Polak* bereid de open plaats in te nemen. In het Februari-nummer zullen de lezers de eerste bijdrage voor „Efficiëntie" van diens hand kunnen aantreffen.

Prof. J. G. DE JONGH †

Het overlijden van dezen Rotterdamschen hoogleeraar, op slechts 53-jarigen leeftijd, moet velen als een donderslag uit helderen hemel hebben getroffen. Want ook voor hen, die hem van nabij gadesloegen, die waarnamen, hoe zijn gezondheid steeds achteruitging, hoe hij desondanks met volle energie aan den arbeid bleef zonder ook maar eenige verlichting te zoeken, ook voor hen, die den slag vroeg of laat verwachtten, is hij nog vrij plotseling gekomen. Die slag heeft een einde gemaakt aan een werkzaam, een moeilijk, een vruchtbaar leven, juist in den tijd — bitter spel van het noodlot! — waarin de moeilijkheden begonnen te verminderen, de vruchten rijpten en het werk meer en meer werd gewaardeerd.

Een moeilijk leven heeft *De Jongh* gehad; zooals ieder pionier heeft hij felle bestrijding gevonden bij hen, die huiverig waren om nieuwe wegen in te slaan. En juist het inslaan van nieuwe wegen is het levenswerk van *De Jongh* geweest. Telkens als hij erin geslaagd was, een aantal trage volgelingen schoorvoetend met zich mee te voeren, vond hij een nieuw pad naar nog hooger gelegen oorden, en telkens moest hij dat pad voorshands alleen bestijgen, daar zijn ademlooze gezellen het morrend opgaven, hem in zulk een tempo te volgen. Eerst nadat hij den weg gebaand had kwamen dan weer volgelingen achter hem aan, soms dezelfde van voorheen, maar veelal andere, jonge, frissche, nog niet verstarde epigonen, die een eind met hem omhooggingen om, evenals de vorige als het al te hard ging, het bijltje erbij neer te leggen.

Behoeft het gezegd te worden, dat zulk een natuur ondank, miskenning, bestrijding ten deel viel? Bestrijding van de zijde van hen, die de oude wegen bij voortduring en bij uitsluiting begaan wilden zien, van hen, die bij zijn tochten waren achtergebleven, van hen, die langs andere nieuwe wegen naar hetzelfde doel streefden. De bestrijding dier laatste categorie heeft *De Jongh* niet gedeerd, integendeel, ze heeft hem verheugd en gesterkt: het was de ridderlijke, zij het ook felle strijd, die in alle takken van wetenschap gestreden wordt, de strijd om de

voorkeur van het een of het andere middel tot hetzelfde doel. De bestrijding uit de beide andere kampen is het, die *De Jongh's* leven zoo moeilijk heeft gemaakt.

Tot die bestrijding heeft zijn weinig plooibare aard het zijne bijgedragen. *De Jongh* leek hautain, kwam een nieuwe figuur niet steeds vriendelijk tegemoet. En in zijn werk, in zijn streven naar bereiking van nieuwe terreinen, in de aanvoering zijner volgelingen was het steeds de rechte lijn, die hij volgde, en die hem onherroepelijk van de massa moest verwijderen. Hij verstond niet de kunst, na vooruitgesneld te zijn, tot zijn volgelingen af te dalen om met hen opnieuw omhoog te gaan, hij kende geen reculer pour mieux sauter, hij was afkeerig van compromissen, hij wenkte en commandeerde en tartte van bovenaf om hem te volgen en ging, wanneer men aan zijn roep geen gehoor gaf, des te onstuimiger alleen, van tijd tot tijd neerkijkend op — maar niet afdalend tot — hen, die zich in de streken, waartoe hij den weg had gewezen, behaaglijk nestelden, liefst met miskenning van den gids, dien zij op respectabelen afstand waren gevolgd.

Maar genoeg beeldspraak, men verlangt thans een beschrijving van het gebied, waarheen *De Jongh* en *Volmer* — want deze was de voornaamste der zooeven bedoelde ridderlijke strijders om het middel tot hetzelfde doel — ieder hun eigen wegen hebben gebaand. Dat gebied, het terrein der handelswetenschappen in engeren zin, was aan het eind der vorige eeuw nog niet veel verder verkend dan de leerboeken van het boekhouden en het handelsrekenen uit dien tijd weergaven. Op praktijkexamens en examen K XII — als twee sporten van denzelfden ladder beschouwd — waren journaalpost en proefbalans troef, en bij de sedert gestichte accountantsorganisaties stond de algemeene boekhoudleer nog op het allereerste plan. Dat hier een streven naar hooger peil moest opkomen ligt voor de hand. Dat streven liet ook niet op zich wachten. in accountantskringen brak een nieuwe richting zich baan, de studie van het boekhouden ontwikkelde zich in breedte en diepte en de eischen voor het M.O.-examen Boekhouden gingen mede omhoog.

Hier betreedt *De Jongh* zijn nieuwe paden, volgens een plan, dat hem in latere jaren steeds heeft geleid. Hij keert zich tegen de eenheid van leerstof voor accountants, boekhouders, bedrijfsleiders en leeraars, voelt, dat die eenheid de ontwikkeling van allen in den weg moet staan. De opleiding der praktische boekhouders moet naar zijn meening niet worden gestuwd in de accountantsrichting, de boekhouder behoeft niet van alle markten thuis te zijn, maar hij moet kunen uitvoeren wat in het bedrijf, waar hij werkzaam is, van hem wordt verlangd. Daartoe is noodig, dat hij weet, wat er in dat bedrijf omgaat, dat hij de transacties en den omloop van kapitaal en goederen begrijpt. De opleiding van boekhouder voor bepaalde bedrijven, bij welke opleiding het boekhouden zelf slechts een onderdeel is, wordt door de op *De Jongh's* initiatief gestichte Vereeniging tot Bevordering der Handelswetenschappen ter hand genomen.

De bedrijfsleider moet het boekhoudmechanisme in groote trekken kennen en begrijpen, zonder dat hij zich in allerlei technische finesses behoeft te verdiepen, zoo meent *De Jongh*. Het onderwijs in het boekhouden op de H. B. S. moet daarom vrijgehouden worden van technische détails. Om zulks te bereiken is het noodig, dat de leeraar in het boekhouden het algemeen belangrijke van de technische bijkomstigheid kan onderscheiden. Daartoe moet bij zijn opleiding en examen de technische bijzonderheid zooveel mogelijk worden vermeden en daarentegen een ruime algemeene ontwikkeling, een soepel denkvermogen zooveel mogelijk worden aangebracht. Als middel tot dat laatste doel bezigt *De Jongh* aanvankelijk de wiskunde; zijn in 1906 verschenen „Algemeene Rekenkunde en hare toepassing op handel en bedrijf'' getuigt van dit streven. Met schouderophalen, met tegenzin en tegenstand begroette men het denkbeeld om een zoo onpraktische richting in te gaan bij de voorbereiding voor zulke praktische vakken: zooveel wiskunde was toch voor den boekhoudleeraar niet noodig. Zooals nog thans zagen velen over het hoofd, welke beteekenis de wiskunde heeft voor het leeren denken, ook al heeft men aan het mathematisch hulpmiddel geen praktische behoefte. Hoe dit zij, *De Jongh* werd spoedig zoodanig nagevolgd, dat bij het examen jaren lang wiskunde troef was, wellicht anders behandeld en toegepast dan *De Jongh* had bedoeld.

Intusschen was *De Jongh* weer een etappe verder gegaan. Bij de oprichting der Nederlandsche Handels-Hoogeschool geroepen om toekomstige bedrijfsleiders zelf te doceeren versterkte zich zijn meening, dat het doceeren van technische finesses voor dezen uit den booze was. Economisch inzicht bleek de grondslag van alle kennis op handelsgebied, economisch georiënteerd moest ook het onderwijs in de handelswetenschap in engeren zin zijn. Deze gedachte, leidend bij zijn onderwijs aan de Hoogeschool — waarover straks meer — tracht hij spoedig ook bij het examen K XII ingang te doen vinden. Weer wordt het nieuwe licht met schuwheid ontvangen, maar weer dringt het door. En al mogen zijn verlangens niet geheel in vervulling zijn gegaan, al verzwijgt men liever den „Urheber'' der idee, toch staat het vast, dat de breedere opleiding van den leeraar in de „handelswetenschappen'', nu vergeleken bij vijftien à twintig jaar geleden. grootendeels het werk is van *De Jongh*. Hoe jammer, dat omstandigheden buiten de zaak zelve hem hebben verhinderd, de vruchten van zijn rusteloozen arbeid in die richting mede te plukken!

En nu *De Jongh's* onderwijs aan de Hoogeschool. Ook hier ging hij van stonde af aan van de gedachte uit, dat technische kennis van ondergeschikt belang was, dat begrip en inzicht hoofdzaak waren. Aarzelend eerst, langzamerhand zekerder stevende hij van boekhouden en handelsrekenen naar balansleer en van daar naar het onderdeel der economisch gefundeerde bedrijfsleer, dat hij financiewezen der onderneming noemde. Uit de comptabele en juridische wateren in de economische haven aangeland, stelde hij zich de vraag, of de gebruikelijke beschouwing der balansproblemen wel overeenkwam met de gedachten der economische subjecten, te wier behoeve de balans werd opgesteld, de ondernemers en deelnemers in ondernemingen. Zijn inaugureele rede van 1915 „De invloed van den rentestand op de balans'' gaf blijk van zijn overdenken. De prospectieve waardeeringsgedachte, waarop die rede is gebouwd, is thans zoozeer gemeen goed, dat men zich zou kunnen verbazen over de bestrijding, die de oratie toen ten deel viel.

De visie van den ondernemer, of liever diens intuïtief aanvoelen, dat *De Jongh* in zijn rede door redeneering had trachten te benaderen, werd van nu af aan zijn voornaamste object van studie. Overtuigd van de waarheid der versregels: „ein guter Mensch in seinem dunkeln Drange ist sich des rechten Weges wohl bewusst'', bestudeerde *De Jongh,* waar het eenigszins mogelijk was, de handelingen der ondernemers om zoodoende door industie zich een juist begrip van de verschijnselen en wetten van het bedrijfsleven te vormen. Deze studie nam hem zoozeer in beslag, het materiaal was zóó omvangrijk, en de eischen, die hij zich zelf stelde, zóó hoog, dat slechts kleine onderdeeltjes van zijn werk door de drukpers zijn geopenbaard en verspreid. Te noemen zijn *De Jongh's* diesrede „De reservevorming der Nederlandsche Naamlooze Vennootschap'', zijn „Beschouwingen naar aanleiding van de publicaties der levensverzekering-maatschappijen'', zijn studie over „De resultaten van het Nederlandsche Levensverzekeringbedrijf'', zijn praeadvies voor de Broederschap der Notarissen over werkkring en verantwoordelijkheid van commissarissen van naamlooze vennootschappen, zijn artikelen in het door hem geredigeerde maandblad „Het Bedrijf,'' waarvan „Het effectenbezit der onderneming en zijne waardeering'' en „Over de keuze van den ondernemingsvorm'' wel de voornaamste waren. Maar veel meer, dan uit zijn geschriften blijkt, gaf *De Jongh* binnen de collegezaal, waar hij in den waren zin des woords school maakte. De dissertaties van

zijn zoon *B. H. de Jongh*, van *Brackel*, van *Tekenbroek* en van schrijver dezes zijn er om daarvan naar buiten te getuigen.

Ik moge nog even aanstippen, hoe *De Jongh* alweer, voordat iemand anders er oog voor had, de kringen van accountants en boekhoudleeraars opmerkzaam maakte op de moderne mechanische hulpmiddelen voor de administratie, hoe hij die grondig bestudeerde en aantoonde, dat hun verbreiding veiliger in de handen der accountants kan worden gelegd dan in die der verkoopsagenten. Ook hier werd hij eerst traag, maar zeker nagevolgd. Voorts zij gewezen op zijn adviezen op verzekeringsgebied, waarvan verschillende instellingen, ook de Rijksverzekeringsbank, gebruik maakten. En op zijn werkzaamheid in de Staatscommissie-Van Nierop, waar hij tot het opvoeren van het peil van het handelsonderwijs, in eerder geschetste richting, het zijne bijdroeg.

Maar zijn voornaamste werk is wel de vestiging der leer van het financiewezen der onderneming, het onderdeel der z.g. bedrijfsleer, dat de grootste ontwikkeling heeft doorgemaakt. Wie op dit gebied hier te lande iets heeft gepresteerd of nog zal presteeren, zal dat doen onder gemakkelijker omstandigheden dan *De Jongh:* deze heeft de spits afgebeten, het terrein verkend en den weg gewezen. Zijn navolgers zullen het voordeel hebben, te kunnen beginnen op ontgonnen gebied, voor welks eerste bewerking zij steeds dankbaar hebben te gedenken hem, die hun voorging en die helaas zoo vroeg uit dien arbeid werd weggesleurd:

JOHANNES GODFRIED DE JONGH

N. J. Polak

RECTIFICATIE

In No. 4 van den eersten jaargang van dit tijdschrift publiceerde ik een artikel over „Kostprijzen en tarieven van electriciteit". Door een misverstand omtrent den aard eener zich in mijn dossier over het electriciteitsvraagstuk bevindende beschouwing, die ik niet kon indentificeeren, verzuimde ik in mijn artikel op te merken, dat het eerste gedeelte voor een deel ontleend werd aan een rapport van April 1911 van den toenmaligen directeur der G. E. W. van Amsterdam, wijlen den heer Ir. *N. C. J. Gritters*. Voor deze omissie bied ik zoowel de redactie als den lezers van dit blad mijn verontschuldiging aan.

J. J. M. H. NIJST

ACCOUNTANCY IN DE VEREENIGDE STATEN VAN AMERIKA EN IN NEDERLAND

Onder het hoofd Accountancy in de Ver. Staten heeft Dr. *J. G. Schoup* ons in eenige voorgaande nummers van het Maandblad een beeld gegeven van den ontwikkelingsgang, welke het beroep in de Vereenigde Staten heeft doorgemaakt en van de „standing" waartoe het beroep is gekomen. Het was voor de Hollanders hoogst belangrijk kennis te nemen van wat daar door eigen kracht van de C. P. A.'s is bereikt, eigen kracht, die ook volgens Dr. S. meer is dan wettelijke regeling, maar die in Amerika toch den steun der wettelijke regeling genoten heeft.

De artikelen zullen ongetwijfeld bij velen het verlangen hebben doen opkomen om de voor Amerika geschetste toestanden in ons beroep eens te vergelijken met wat in Nederland bereikt is, waar toch ook gedurende vele jaren een ernstig streven van de accountants is merkbaar geweest om het beroep vooruit te brengen. Dat streven moest geheel op eigen kracht bouwen, had niet den steun van de wettelijke regeling, welke in Amerika voor de C. P. A.'s toch ongetwijfeld van belang is geweest.

Nu is het niet mijn bedoeling om een vergelijking te trekken tusschen Amerika en Nederland op alle punten door Dr. S. aangeroerd. Ik zou alleen daartoe willen overgaan in verband met het medegedeelde betreffende de examens, om daarna te zien in hoeverre de conclusies, waartoe Dr. S. voor Amerika kwam, ook bij ons getrokken mogen worden, in hoeverre die ook bij ons juist zijn.

In Nederland evenals in Amerika komen examens voor door Accountants-vereenigingen afgenomen, terwijl daarnaast het Universiteitsdiploma bestaat. Voor wie bekend is met de eischen door de vooraanstande vereenigingen in Nederland gesteld bestaat er geen twijfel of deze zijn hooger dan in Amerika, hooger wat betreft de noodzakelijke voorontwikkeling, zoowel als met betrekking tot de theoretische eischen voor de voorbereidende en vakexamens. Vanzelf kan een uiteraard beknopt artikel als dat van Dr. S. geen volledig beeld van de exameneischen geven, maar als wij zien, welke examenvakken door Dr. S. aangeduid worden als nooit voorkomende in de exameneischen der verschillende vereenigingen dan mogen wij met voldoening constateeren, dat de eischen voor vakopleiding in Nederland op zijn minst genomen niet achter zijn bij die in Amerika, waar de C. P. A. een zoo belankrijke functie in het economisch leven bekleedt.

En nu de conclusies, waartoe Dr. S. aan het einde van zijn beschouwingen over Amerika komt:

1. „Accountancy is a profession", ook bij ons. Zonder daar een strijdkreet van te maken, zonder veel ophef hebben de accountants door hun werk en voorbeeld, het aan ieder weten duidelijk te maken, dat „Accountancy is a profession".

2. „Accountancy is not bookkeeping". Neen zeker niet. Wij mogen gerust constateeren, dat reeds in de eerste publicaties op het gebied van Accountancy in Nederland op het verschil tusschen accountancy en bookkeeping is gewezen. En wat voor Amerika geldt, dat de C. P. A. zijn advies uitbrengt voor de inrichting der boekhouding, omtrent de inrichting zelve, dat geldt in niet mindere mate voor de ernstige beoefenaren van het beroep in Nederland. Dat is juist een van de belangrijkste diensten, die de cliënten van ons verlangen en waardoor wij meer en meer vasten voet in het bedrijfsleven van Nederland hebben gekregen. Ook de Nederlandsche accountant moet architect op zijn gebied zijn, wil hij slagen, terwijl de boekhouder de uitvoerder is. Wij mogen daarbij niet vergeten, dat aan architecten niet alleen plannen voor nieuwe bouw worden opgedragen, maar dat ook verbouwingsplannen door hen worden ontworpen. Ook reorganiseeren van bestaande administraties is het werk van den accountant. Tot zulke reorganisaties komt men vaak, nadat zich moeilijkheden hebben voorgedaan, zakelijk of administratief, maar ook dat werk eischt de kennis en ervaring van den public accountant, ook daarmee staat hij binnen de grenzen van zijn nuttig beroep.

3. De accountant verpersoonlijkt in Amerika het „preventief systeem" en niet zooals in Europa het „detectief systeem". Wij willen het niet voor het overige Europa opnemen, maar stellen op deze conclusie toch als amendement voor, om achter de woorden „in Europa" te lezen „behalve Nederland". Reeds meer dan 25 jaar lang publiceeren onze examen-reglementen de eischen betreffende de inrichtingsleer en contrôleleer, en steeds is als onderdeel van de eerste de „interne contrôle" genoemd, waaraan ook op de examens zelf veel aandacht wordt gewijd, zoowel bij de samenstelling der schriftelijke opgaven als bij de mondelinge vragen. En bij de contrôleleer wordt het onderscheid tusschen de preventieve werking en de detectieve werking al even scherp naar voren gebracht. De mogelijkheid van onregelmatigheid, van fraude en opzettelijke vergissingen wordt daardoor ook in onze systemen tot een minimum beperkt.

Een gevolg van een en ander is dan ook, dat in Nederland